



vatje i Carles Rahola, fins i tot amb Rusiñol, a qui no deixava d'acompanyar mai en les seves expedicions pictòriques per la Girona vella i la vitalitat del qual, segons recordaria la filla, era l'únic que aconseguia treure Bertrana del seu estat de prostració, l'havia atret cada cop més cap a l'escriptura, encara que l'impuls definitiu el rebria, segons la llegenda construïda per ell mateix, del vol d'unes orenetes ran de la finestra. D'aquella visió alada va néixer el seu primer conte, *Les meves veïnes*, publicat el 1898, i que aviat seguirien altres narracions breus com ara *Les floretes grogues*, *Suggestió* o *La posta de sol*, explosions sentimentals atiadades per l'exuberància de la natura, com pot deduir-se dels títols mateixos, i en què el narrador no aconsegueix distanciar-se encara gaire de l'autor, com apunta l'estudiosa Glòria Granell. Quan abordi, al cap de set anys, personatges i trames més complexos, en sortirà una obra mestra: *Josafat*.

Però el destí a casa nostra és tan cruel amb els llibres com amb les òrfenes malaltes d'amor, així que la posteritat s'ha pres al peu de la lletra el vaticini de Bertrana i ha abandonat al fons del calaix, ben embolicat durant quasi vuitanta anys més, el manuscrit d'aquella abrandada novel·leta de principiant. Potser hauria pogut tenir una altra sort si haguessin prosperat els intents de l'infatigable editor de Selecta, Josep M. Cruzet, que des de 1952, a suggeriment de Josep Pla ("Quins projectes té per a la col·lecció? Té molts títols? No creu que s'hauria de publicar algun Bertrana?"), s'esforçava a posar en contacte els nous lectors amb una tradició literària que el règim franquista els escatimava. Cruzet va fer tot el que va poder, però pel Nadal de 1953, quan Pla va tornar-lo a interrogar sobre la recuperació de l'obra del gironí, va haver de respondre amb un descoratjador informe de l'aparell de censura: de Bertrana, res de res. Els entrebancs no serien

Fills de casa humil. Bertrana fa créixer l'òrfena Violeta en un entorn miserable que bé podien haver-li inspirat les cases on ell mateix va viure, com el portal del carrer de Sant Martí de Girona. Al costat, el bust de l'escriptor esculpit per Ricard Guinó que presideix la plaça de Catalunya de la ciutat. A l'altra plana, retrat de Bertrana de l'any 1892. LLUÍS SERRAT / JORDI SOLER / OSCAR LE NORMAND-CRDI

superats fins al 1965, quan finalment van aparèixer, dins la Biblioteca Perenne de Selecta, les *Obres completes* de Bertrana en un volum que Cruzet, però, ja no seria a temps de veure. *Violeta* no hi era inclosa, però fins aquí la història entrava dins la normalitat, la normalitat dels obstacles i les frustracions que el franquisme imposava a l'edició en català. Però com s'entén que, al cap de cinquanta anys, moltes de les obres d'aquell volum venerable no hagin conegut cap reedició o faci dècades que estan fora de circulació? El professor de la Universitat de Girona Xavier Pla n'ofereix un raonament devastador: "L'arribada de l'autonomia política i la reintroducció de la llengua i la literatura catalanes a l'ensenyament secundari i universitari no han donat a la literatura catalana la visibilitat, la presència, en definitiva, la vida que s'hauria hagut d'esperar." El resultat és que, de manera incomprendible, l'obra de Bertrana continua tenint "una presència irregular, per no dir marginal, en el panorama editorial català".

La col·lecció Biblioteca Prudenci Bertrana que inaugura aquesta setmana Edicions de la Ela Geminada, coincidint, avui mateix, amb la proclamació a Girona del guanyador del premi de novel·la que porta el nom de l'escriptor, repara un greuge que en qualsevol altra llengua culta seria com a mínim grotesc. En cinc anys, des d'ara mateix fins al 2017, quan es commemori el 150è aniversari del naixement de Bertrana, el segell gironí es proposa publicar, a un ritme de dos títols anuals, la seva obra novel·lística completa, "en edicions filològicament fiables, regides per criteris de normalització coherents i alhora màximament respectuoses amb l'estil i el lèxic d'un autor que massa sovint ha estat sotmès a deformacions importants a causa d'un excés de zel corrector", segons adverteix l'editor Oriol Ponsatí-Murlà. El projecte, dirigit per Xavier Pla i que rep el suport de l'Ajuntament i la Diputació de Girona, permetrà tenir de nou accés a *Josafat* (1906) en una edició fidel al text original, *Nàufrags* (1907), *Jo! Memòries d'un metge filòsof* (1925), *Tieta Claudina* (1929), i *L'hereu* (1931), *El vagabund* (1933) i *L'impenitent* (1948, pòstuma), els tres títols de la seva trilogia autobiogràfica *Entre la terra i els núvols*, a més de *L'illa perduda* (1935), la novel·la d'aventures escrita en col·laboració amb la seva filla Aurora Bertrana, i és clar, aquesta llargament inèdita *Violeta* que inaugura la col·lecció. Els més exigents poden preguntar-se què hi ha de la resta de la producció literària de Bertrana, i almenys pel que fa a la seva "notable obra periodística", dispersa en els nombrosos mitjans en els quals va col·laborar, tant de Girona com de Barcelona, Pla ofereix noves tranquil·litzadores: un cop tancat aquest primer cicle editorial, hauran de trobar també el seu lloc. ✨



Aspriu

En una novel·la on la mirada fúnebre és tan present, poques imatges podien haver servit millor d'il·lustració per a la portada que *l'Estudi en gris* del mateix Bertrana, que sembla representar-se a si mateix, d'esquena i contemplant absort la porta d'un cementiri. Encaixa bé amb l'autoretrat que ofereix a la seva trilogia autobiogràfica, que també recuperarà l'Ela Geminada, mal encobert amb el nom més que simbòlic d'Innocenci Aspriu.